

stega, vendar mu neki čut šepetá na dušo: Bog! da bi bil le kmalu zunaj!

Doli na koncu tamnega mostovža pripeljejo jetnišni čuvaji zdaj iz enega izmed osamljenih prebivališč — res pravega doma jokú in omamljivega obupa — neko mlado žensko visoke in tanke rasti. Akoravno priprosto opravljena, sta vendar predóčila njen obraz in obnaša, da more biti jetnica odličnega stanú. Peljejo jo nama nasproti. Nehoté jo žaliti z radovednim opazovanjem pogledal sem jej v obličje le nekoliko od strani in memogredé. Bila je bledih, al prekrasnih lic, rekel bi, klasične lepote. Črte njenega obraza bile so popolnoma pravilne, in sploh vse truplo nekaka podoba gibljivega, mojstersko-izrezanega kipa. Gledajoča ravno pred-se ni pobesila švigajočega črnega očesa v tla, pa tudi ne ozrla se na naju. Na obličji jej ni bilo sledú kakega ganutja; — ni trenila z očesom, ni probledela bolj, pa tudi plašljive sramožljivosti rudečice ni bilo najmanjšega sledú na njenem licu. Drvéno in nekako ponosito je šla memo naju. Taka ženska lepotica! — pa na tako žalostnem mestu! — mislim si sam pri sebi. Vrezalo me je globoko v srce, videti ta žalostni prizor.

Kmalu zaokrenejo se čuvaji z jetnico v neke stranske mostovže, in bila je tako prikrita mojim očém. Predno še sem zastavil vprašanje o tej prečudni prikazni, reče mi prijatelj: „To ti je hči generala K...., enega najbogatejših posestnikov naše dežele.“ „Tako? — zavrnem osupnjeno — „pa kako je prišla za millega Boga ona v ta žalosti polni dom?“ — „To ti morem razložiti bolj na obširno, dragi moj; vendar tū ne, ampak doli na vrtu v hladni senci košatih dreves“ — odgovorí mi prijatelj. — Da me je zdaj še bolj tiščalo iz dolgočasnih zidin, lahko je misliti. Prostor-nemu dvoru je bil prislonjen, vendar z visoko, močno železno zagrajo ločen, perivoju enak vrt, kjer so se smeli ob svojih časih že nekoliko poboljšani in zanesljivi kaznjenci sprehajati. Tū noter stopiva tudi midva s prijateljem, sedeva na mehko rušnato počivalo, in prijatelj mi prične tako-le pripovedovati:

Kakor si se sam prepričal, Rozina K.... je še vedno krasna gospodičina. Razen da je v ječi še nekoliko bolj obledela, je, kakoršno si ravnokar videl, tudi poprej bila: blede, kakor bi bila izdolbena iz belega marmelja; rasti vzorne, prav vilinske; poleg tega pa bi bil človek mislil, da duša ne oživlja krasnega tega telesa in da živo srce ne bije v njenih prsih. S čarobno nekako silo vlekla je k sebi vse, ki so jo le enkrat videli; ob enem pa zopet z ledeno svojo hladnokrvnostjo odbijala jih od sebe. Svet je govoril o njej, da ni v stani zajokati se, in tudi ne nasmejati. Njena čutja, na videz vsa otrpnjena, priličiti bi se bila mogla ognju, ki nevidno tli pod ledeno skorjo. Včasih je kakor nek žark preletel njeno obličje, ki bi se bil mogel primeriti najbolj srdi, kar pa se je komaj zapazilo; — naglo neko migljanje z ustnicami; — plamteče sijanje oči; — kratkotrpeča blede rudečica v licih, bliskajoča in zopet vgasivša ko blisk: to so bile na njej znamenja dušnega vznemira. — Mati jej je bila zgodaj umrla. Oče, akoravno je svojo hčer — ednico — srčno ljubil, vendar je, zadržavan po obilnih opraviilih, zanemarjal njeno odgojitev. Zato pa se je ona sama, kakor je vedela in znala, izobraževala in odgojevala, ter resnično tudi svoj um z odličnimi znanostmi obogatila. Navadila se je govoriti mnogo jezikov; prisvojila si je popolno izurjenost v godbi in risanji. Govorila je malo. Živela je po večem v samoti; misliti je bilo o njej, da je ni mogla nobena reč posebno ganiti. Zaprla se je tako rekoč sama sebi, in srce jej je bilo kakor okamnelo. Pa vendar v kljub vsem tem svojičnostim bila je na daleč okrog znana in občudovana

zastran svoje lepote, izobraženosti, umetnosti in svojega bistrega duhá. Odlični svet celega mesta imel jo je kot neko čudo ter imenoval jo osobiti original.

Za sladkače in prilizovalce se kar zmenila ni, in bila bi tako kmalu spravila gizdaline celega mesta v obup. Ceravno pa je nekako mrzela na moški spól, bila je vendar po njem v vseh društvih in javnih zabavah vedno okroževana in odlikovana. Osipana bila je pri tacih prilikah tako rekoč od sladkih besed, prilizovanja itd., kar pa navadno ni dolgo poslušati marala, in ko jej je bilo tacih marnj dovolj, znala je z malimi besedami štrkniti kakor z bodalom ter odpraviti iskrene častilce ohlajene in oparjene od sebe. Pogostoma je djala: „Oh, kolika je sopara med temi priliznjenimi gospodčiči, ki so podobni pristjenim komarjem najbolj vročega poletnega časa“.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

V Gorici 4. marca. (*Smešnica v postu.*) Pretekli pondeljek se je pripetilo na tukajšnji železnični postaji nekaj prav mikavnega. Zapustiti je imel Gorico z laškim vlakom o polnoči vodja kmetijske šole K. Ohlsen. Ohlsen je bil nenavaden mavovt, ki je veliko merodajnih ljudi za nos vodil. Nekteri izmed njih so se poslednji čas zavedeli, tako na priliko, deželni odbor in drugi. Ali namesti teh so pa drugi v mrežo O.-novega hinavstva zabredli. V tem, namreč, ko se je poprej delal črno-rumenega Avstrijanca, postal je kar na enkrat — pravijo — Lahon, tem bolj, ker je bil dosegel dobro službo v Italiji in red krone italijanske. Vsled tega so ga poslednji čas pred njegovim odhodom tukajšnji Lahoni radi imeli. Tisto noč, ko je imel odri-niti, so se zbrali na postaji nekteri njegovih učencev in mnogi omenjene baže gospodje in so mu napravili bakljado. Manjkalo je malo časa več do minute, ko je imel hlapon zažvižgati, a Ohlsen-a še ni bilo. Kar na enkrat se sliši drdrati voz; častilci ravnatelja se razpostavijo z bakljami v dve vrsti; voz se vstavi in iz njega stopi — — dr. Dolijak, predsednik katoliško-političnega društva, s prvostolnim kornim vikarijem Alpi-tom, ki sta odrinila tisto noč v Rim, poklonit se z avstrijsko deputacijo vred sv. Očetu. Vedeti pa morajo čitatelji „Novic“, da Dolijak je Lahonom že od nekdej trn v pēti, in zdaj še bolj, kot prvosednik omenjenega društva. Dr. Dolijak se je, se ve da, svetilcem lepo zahvaljeval, misleč si: lejto no, saj Goričani vendar niso tako hudi, kakor bi kdo menil! — Še le nekaj minut pozneje je pridrdral Ohlsen-ov voz, al učinek se je bil vže skadil! — H koncu naj še omenim, da je vodja Ohlsen svoje bivanje v Gorici zapečatil z dvobojem, ki ga je imel na pepelnico z nekim grofom, nekdanjim mehikanskim častnikom. Zmogel je Ohlsen.

Iz Gorice 5. marca. —p— (*Preskušna komisija za občne ljudske in meščanske šole*) je imenovana tudi v Gorici. Udje te komisije, imenovani za dōbo do konca šolskega leta 1872/3. so: Predsednik Franc Schaffenhauer, ravnatelj tukajšnjega gimnazija, namestnik njegov Peter Rajakovič, vodja c. kr. učiteljskega izobraževališča; gimnazijski profesorji: Jož. Kulot, Franc Hafner, Andr. Marušič; realna profesorja Ant. Diak in Vilh. Urbas; nadučitelja učit. izobr. Jož. Motz in Fr. Vodopivec. Sestavljena je komisija tako, da nekteri teh udov bodo izpraševali laške kandidate po italijanski, drugi slovenske po slovenski, samo Marušič bo preskuševal v verstvu v obeh jezikih. — Komisija je za tiste učitelje, ki imajo 2 leti potem, ko so dovršili izobraževališče, podvreči se po-

trdilni preskušnji (ktera se nekako vjema s poprejšnjo adjustovalno preskušnjo) in pa za tiste, kateri hočejo dobiti spričevalo sposobnosti za meščanske šole. — Ker se je pri nas preskušna komisija pozneje ko drugod ustanovila, je tudi podaljšan obrok za izpraševanje kandidatov po starem, to je, na podlagi tega, kar so se v starem pripravniški učili, in sicer do jeseni l. 1872. — Premenjena sta tudi letna obroka teh preskušinj; imele se bodo meseca maja in novembra vsacega leta.

Pri sv. Pavlu v Savinski dolini 1. marca. — Imeli smo jeseni meseca vinotoka kakor tudi v več krajih volitev občinskega župana. Ker se pa tistikrat po postavnem potu volitev ni vršila, nas je naša dolžnost vezala, da smo se pismeno do naše c. kr. gosposke celjskega okraja oglasili. Bila je potem nova volitev 27. svečana, in izvoljen je bil gosp. Ferd. Švajncer, rodú sicer nemškega, pa je že 25 let pri nas kot veliki posestnik in ljubi naš slovenski jezik. Ljubši nam je tak mož, kakor pa cela kôpa takih domačinov, ki svoj materni jezik zametujejo, in ki bi nam zeló vstregli, da bi kopita pobrali in romali v nemški „rajh“ in nam ne motili narodnih pravic! — Za svetovalce pa so bili izvoljeni: Anton Vasle, Janez Cajner, Martin Marinec in drugi; vsi so pošteni možaki in vrli Slovenci; tako tudi odborniki. Zato stavimo veliko zaupanje v vse. Bog daj srečo!

W., eden za več družih.

Iz Gorenskega 3. marca. — Ker čitalnice, ki gojijo lepo petje, podajajo udom svojim po obilih časnikih in družih knjigah berila, pa tudi skrbijo za pošteno razveseljevanje, so res dober pripomoček k omiki ljudstva; zatoraj naj bi se v ta namen tudi v Železnikih čitalnica vpeljala, ker to bi bila čast vrlim in narodnim Železnikarjem. Ne more se reči, da bi se tukaj zavoljo denarnih okoliščin čitalnica vstanoviti ne mogla, ker se v Železnikih nahajajo možje, ki bi čitalnico lahko izdržavali, in dobili bi se tudi v bližnji okolici udje, ki bi jo z veseljem podpirali. Toraj rodoljubi Železnikarji na noge, poprimite se dela za osnovo čitalnice! Gotovo tudi zaslug polni gosp. župan Vaš v tej zadevi ne bo zadnji.

Iz Ljubljane. (Iz seje odborove družbe kmetijske 5. dne t. m.) Največ časa te seje se je vpotrebovalo za obravnavo nove postave za odvracanje in zatiranje kužnih živinskih bolezin, ktero je ministerstvo kmetijstva družbi kmetijski poslalo v prevdarek, predno jo izroči državnemu zboru v sklep. Dr. J. Bleiweis, za to izvoljeni poročevalec, je stavil mnogo predlogov za premembo te postave, ki so bili po vsestranskem prevdanku sprejeti. — Med družimi obravnavami je bil razgovor tudi o zadevah državne podpore, iz ktere se imajo deliti ovce in druge reči, in ko je odbornik gosp. Seitner razodel svoje mnenje o ovčjih zadevah gorenskih, je bil izvoljen odsek, ki najprihodnjemu pomnoženemu odboru nasvetuje, kako naj se izvrši državna podpora. Zarad semena svilnih črvičev iz celičnega zaroda je bilo sklenjeno, da se takim učiteljem ljudskih šol, ki se vspešno pečajo s svilorejo in brž prosijo tega semena, čegar unča veljá 14 gold., daruje po ¼ lota brezplačno. — Odbor je radosten sprejel poročilo iz Bohinja, da se ondi na krepke noge postavlja nova kmetijska podružnica in gospode Jan. Odarja, Jak. Berceta, Franca Preželjna in Ant. Čopeca sprejel za ude.

— (Dr. Wretschko „pro domu sua“.) Čeravno nič družega nego lastni interesi so deželnega šolskega nadzornika dr. Wretschkota zapeljali, da ne gledé na navadni „decorum“ je za brambo dveh tujih, zunaj naše dežele stanujočih šolskih nadzornikov (to je, samega

sebe in Holzingerja) stopil v „Neue fr. Presse“ na očitni oder in je to, kar se je v ljublj. šolskem svetu godilo, odkril občinstvu, nam je vendar dobro došel ta njegov sestavek na dvojno stran, — na eno stran zato, da nam je on sam pokazal (in mi smo ž njim o tem popolnoma enih misli), da nikakor ni pravo to, ako bi deželni šolski svet skušal svoje obravnave skrivno držati in se s plaščem navadnega birokratizma odevati; svet naj sliši in zvé vse, kar se govori in dela v teh zborih, da sodi, kdo se obnaša prav, kdo ne, kajti pošteno delovanje se nima nikjer in nikoli skrivati; — na drugo stran nam je pa njegov članek dobro došel tudi zato, ker „se resnica tedaj prav spozná, kedar slišiš dva zvoná“. Dr. Wretschko je svoje povedal, zdaj pa hočemo tudi mi povedati svoje, čeravno „Tagblatt“, ki je, zaničevaje „klerikalno stranko“, ponatisnil dr. Wretschkov članek, nas ne bo za „Fachgelehrte“ priznavati hotel, tedajz dr. Wretschkom ne za „ebenbürtig“ o taki pravdi. Al ker od dr. Wretschkota še ni znanih nikakoršnih taci del, da bi ga bil svet postavil v slavno „gelehrten“-vrsto, tedaj nam on ni za več v čislih nego le kot „Fachgelehrter Tagblattov“, in zato se drznemo stopiti v duševni dvoboj ž njim.

Gosp. Wretschko razgláša svoje spise v „Neue fr. Presse“. Ker pa je ta časnik najbolj zagrizen nasprotnik slovanstvu in ker prapor Giskrinega „liberalizma“ on najviše nosi, tedaj naj vsak sam sodi, kako šnega duhá je tudi prijatelj njegov — dr. Wretschko. Mi pa imamo še družih prav gotovih poročil zato, da on za take dežele, kjer bivajo Slovenci, kot šolski nadzornik nikakor ni na pravem mestu. Za slovenske dežele so sposobni nadzorniki le možje tacega duhá in tacega značaja kakor je, na priliko, dr. Močnik. Isto tako, kakor dr. Wretschko, tudi gosp. Holzinger za slovenske dežele ne more biti šolski nadzornik, ki vrh tega še slovenskega jezika ne razume, tedaj po samih besedah Wretschkovih nikakor ni v stanu „den vielfachen Anforderungen zu genügen zu einer Zeit... itd.“ Kakošen duh vodi „den Schulmann und Fachgelehrten“ dr. Wretschko, pokazal je posebno sijajno s svojim glasovitim predlogom, ko prof. Tušek, ki je v šolstvu izvrstno skušen mož in poleg tega v svojih učnih predmetih sloveč slovensk pisatelj, še v terno ni postavil v kompetenciji njegovi za gimnazijo ljubljansko! Kakošen duh pa vodi tudi gosp. Holzingerja, kazal je v oni priliki, ko se je deželnemu odboru odbijala volitev izvrstnega prof. Šolarja za deželnega šolskega svetovalca tako dolgo, dokler ga minister Strehmayer sam ni spoznal ter ga za svetovalca cesarju priporočil, čudé se, zakaj da se je tako izveden šolnik zametoval v Ljubljani! —

To se nam je v karakteristiko gg. Wretschkota in Holzingerja omeniti potrebno zdelo, predno prestopimo v pretres dr. Wretschkovega članka, ki z znano svojo ošabnostjo, v kateri res sloví za „velikana“, kritikuje predlog gosp. prošta dr. Pogačarja, ki ni „homo novus“ v šolskih zadevah, in kteremu predlogu je soglasno pritrdila večina šolskega sveta, da namestí dveh zunaj dežele bivajočih šolskih nadzornikov za gimnazije in realko naj se postavi samo en nadzornik v Ljubljani bivajoč. — Nadjamo se, da deželni zbor kranjski bode krepko zahteval ravno to. Če minister nauka dr. Jireček hoče zadostiti ravnopravnosti národni v srednjih naših šolah, neobhodni je pogoj ta, da z Holzingerjem in dr. Wretschkotom osreči Nemce, kjer utegneta šolstvu in liberalizmu dobro služiti, — za šole slovenskih dežel sta obá le velika nesreča.

Zdaj pa denimo dr. Wretschkovo besedovanje na kritično sito.

Dr. Wretschko pravi, da se ne bo dobil tako vesten in izveden strokovnjak ali šolnik, ki bi se podstopil nadzorovati cil, metodo in potrebščine vseh naukov, ki se na srednjih šolah učé. Pa je pozabil, da je vendar še v najnovejši „liberalni“ êri mnogo dežel ali obdržalo ali dobilo po enega samega nadzornika, in ni slišati, da bi bili ti možje nevestni in da so te dežele zato na slabšem od onih, ki imajo po dva nadzornika, pa le v tuji deželi, ki ne moreta ne z lastnimi očmi šolskega napredka opazovati, ne v seje šolskega sveta hoditi itd. Da 2 strokovnjaka različnih ved več vidita kot eden, mu mi radi pritrđimo, al po tem načelu more dr. Wretschko tudi nam pritrđiti, da bi trije ali štirje še več videli, a še več pa, ko bi bili za vsako vedo po 2 ali po 3. To priznavši pa ne vemo, kako bo mogel trđiti, da v Gradcu stanujoči nadzorniki naši deželi bolj vstrezajo, kakor bi, ako bi v deželi stanovali, in sicer v glavnem njenem mestu, kjer je največ učilnic in sedež šolskega sveta, čegar uda sta taka možá kot strokovnjaka in nadzornika učilnic gotovo bolj po pravici kot kdo drugi. Če jih pa v deželi ni neobhodno potreba, potlej bi se pa spredej postavljeni vzor gotovo dal lože vtelesiti, ko bi se na Dunaji — sedežu vsega centralizma — napravilo centralno nadzorstvo, ki bi obiskavalo vse dežele. Vsaj iz Dunaja v Ljubljano dandanes ni več ko samih 6 ur delj kot iz Gradca. Al pripustivši tudi tako nadzorstvo bomo vendar morali priznati vsaj to, da celokupnost nauka in osnove ene učilnice se more videti le, če en človek vso učilnico pregleda, ne pa če jih je več in je pregleda vsak le en kosček.

Dr. Wretschko dalje skrbi, da en sam nadzornik, stanujoč v Ljubljani, ne bi mogel, ako je, postavimo, humanist, na pr. voditi preskušnje zrelosti na realki, ker ne bi mogel presojeti znanja iz realnih ved. — Radi priznamo, da bo humanist lože presojal svoje, realist pa svoje; al ker se oboji nauki na vsakem zavodu nahajajo, bodo toraj realistu pri maturi na vsakej učilnici humanistični nauki nekoliko težave delali, humanistu pa realistični, in to vselej, kedar bo en sam vodil tako maturo. Al pové naj nam dr. Wretschko, koliko je neki zastran tega presojevanja zdaj razločka, ko imamo dva nadzornika, pa le en sam nju sedí pri vsakej maturi: ali on ali Holzinger? Po svojem umstvovanji mora priznati, ali da on ni sposoben na realki mature voditi in soditi o humanističnih vedah, ker je le realist, pa jo vendar vodi, ali Holzinger ne za realne na gimnaziji, pa jih vendar tudi vodi, ali pa da sta izjemoma posebna ona dva na vse strani sposobna. Zakaj pa sta se potlej dva, vsak za eno stroko naredila, in ni eden obeh prevzel, ter bi potem lahko eden v Ljubljani stanoval, eden pa v Gradcu, in bi bila tako v okom prišla vsem neprilikam, ki iz nepričujočnosti nadzornika v deželi izvirajo.

Da pa napredek v naših krajih, dokler še nismo imeli po 2 nadzornika, ni bil tak, kakor je bilo želeti, tega ni bilo krivo prejšnje samozorstvo, ampak ta okoliščina, da se pri nas sploh učba nikdar ni tako osnovala, kakor osnovni načrt zahteva; v djanji so naše učilnice le popački (karikature) onega vzora (idela), ki ga predpisuje omenjena osnova in ta spaka se začinja pri jezikovnih naukih in nehuje pri realnih, in bo tudi za naprej ostala, naj jo nadzorujeta 2 nadzornika ali eden ali deset tacih, ki maternemu jeziku ali ne morejo ali nočejo pripisovati nikake veljave pri poduku in v vrsti vseh naukov enega učnega zavoda, niti ne morejo najmanjšega upliva imeti na zboljšanje jezikovnih težav tistega naroda, kateremu učilnice nadzirajo.

Dr. Wretschko pa vendar trdi, da se je šolstvo že zdaj na Kranjskem zboljšalo, kar imamo dva

taka strokovnjaka nadzornika, — mi vsaj njegovim besedam: „hätte der Herr Kanonikus Pogačar einen Rückblick gethan und sich die Mühe genommen, das im vergangenen und heurigen Jahre auf dem Gebiete der Mittelschulen in Krain im fortschrittlichen Sinne Vollführte mit dem Stillstande früherer Jahre zu vergleichen, so würde er vielleicht Anhaltspunkte gefunden haben, das gegenwärtige Inspectionssystem, trotzdem die Inspektoren nicht in Laibach den Sitz haben, gerechter zu beurtheilen“, ne moremo družega smisla podtikati. Nam se, po pravici reči, to, da se je v zadnjih časih šolstvo pri nas zboljšalo, jako verjetno zdi, a verjeli bi kaj tacega tem raji, ker tudi mi želimo, da bi se. Al le tega ne moremo razumeti, kako da je mogel ravno dr. Wretschko zaslediti napredek? Obiskala sta namreč oba nadzornika le enkrat, kmalu po nastopu svoje službe leta 1869. novembra meseca, hitro eden za drugim vse naše srednje šole. Napredek do takrat ni mogel prav ugoden biti, kar se glasi iz vsega dr. Wretschkovega sedanjega sestavka. Po tem sta bila le še eden pri gimnazijalni, eden pa pri realni maturi konec leta 1870. Matura je bila po nju mnenji oboja slaba. Al ker je bila prva pod njima, ne more dr. Wretschko reči, da je bila že boljša kot prejšnje, ki jih poznal ni! Tudi ne more trđiti, da se je pri maturi videlo, da so se mladenči od njegovega prvega nadzorniškega prihoda v Ljubljano do konca leta, to je, do prve mature več naučili, kot druga leta v enakem času, kar se to pri maturi, zlasti pri prvi, nikakor ne dá zapaziti — saj se pri njej le napredek zadnjega razreda preskuša, ne pa tudi 5 ali 7 nižih razredov. Tedaj nadzornika do zdaj napredka na naših učilnicah nista še 2krat opazovala. Da je pa kdo kos po pameti trđiti, da je ena reč boljša zdaj ko prej, jo je vendar moral 2krat opazovati, ali pa vsaj od družih to slišati, da je zdaj boljše ko je bilo. Al vsaj mi nismo nič enacega od koga družega slišali, niti ne mislimo, da bi bil kdo v stanu, kaj tacega reči, ker prvič med tem nihče drug šol ni nadziral, in drugič tudi nikomu drugemu ne gré take sposobnosti prisojati kakor šolskim nadzornikom, ki morajo biti po dr. Wretschko-vih besedah „ein alle Zweige des Unterrichtes mit Verständniss beherrschendes Vermittelungsorgan zwischen der Schule und den Verwaltungsbehörden, einsichtsvolle, durch den fortwährenden Verkehr mit der Literatur vor geistiger Stagnation sich möglichst bewahrende Rathgeber nach oben wie nach unten!“

Ker pa dr. Wretschko resno pred vsem svetom v liberalno-nemškutarskem časopisu trdi, da se je ta čas napredek že kaj moral zboljšati, akoravno ne on ne ikdo drugi ni imel priložnosti tega zapaziti, toraj bi mu mi morali to s tisto pravico verjeti, kakor onemu, ki sanja ali pa ki sam sebe okorno hvalisa; al to naša naša navada ni, ki smo le — klerikalno-narodni.

Potrebno se nam je zdelo obširnejše pretresti dr. Wretschkovo besedovanje, da svetu pokažemo puhlost njegovo, in da vsak sam lahko sodi „klasično logiko“ take „Fachgelehrsamkeit“!

— (O kazenski obravnavi zavoljo dvojnega zakona), vsled ktere je bil Alfred Meninger vitez Lerchenthal od ljubljanske c. k. deželne sodnije kriv spoznan tega hudodelstva in obsojen na 15 mesecev težke poostrene ječe, na zgubo plemstva itd., so „Novice“ poročale ob svojem času. Na pritožbo obsojenega pa je c. k. viša deželna sodnija v Gradcu po razložbah zagovornika dr. Razlaga popolnoma premenila razsodbo 1. stopinje ter izrekla, da se ta reč ima po §. 4. reda kazenske pravde poprej razsoditi pri civilni sodniji, in če ta spozná, da je zaveza z Rozario Perez bila zakonska

se ima še le kazenska obravnava nadaljevati. — Iz tega se spet razvidi prvič to, da je res treba več stopinj pri sodnijah, — drugo pa to, da slovenski pravoznanec je dokazal, da tudi Nemce ravno tako nepristransko in marljivo zagovarja, kakor svoje rojake, in da „Tagblatt“, ki naše slovenske odvetnike neslano imenuje „klerikalne“, ne razume ne te besede in da tudi nima pojma o dolžnostih pravnega zastopnika.

— (*Kako našo pesnico gospó Lujizo Pesjakovo*) cenijo tudi bratje naši Čehi, priča nam prevod krasnega njenega prologa na čast Vodniku, v čitalnici govorenega 2. svečana in v „Novicah“ natisnjena, po g. Vaclavu Pok-u, pisatelju českem, ki, ves navdušen od lepote te poezije, jo je izvrstno prestavil v nemško besedo in poslal vredništvu „Novic“ s željo, naj jo pokloni slavni pesnici. Pri tej priliki je gosp. Pok, ker je tudi sodelavec „Naučnega slovnika“, prosil vredništvo, naj mu gospá Pesjakova ali pa vredništvo pošlje za ta slovník Vodnikov življenjepis. Vstreglo se bode želji njegovi.

— (*V Rim so odpotovali*), tako „Danica“ piše, preč. gospodje: korar Urh, dekan Kožuh, Jeran in Pr. Peterlin. Z njimi so šli tudi Mih. Potočnik, posestnik pri sv. Lenardu in Mih. Blažir, semeniški hlapec in še dva od Loke. — Iz Štajarskega so šli v Rim vis. č. g. Riedl, prošt v Gradcu, en korar iz Gradca, prošt iz Vorau-a, dva druga dubovna in litograf Lambl. Tudi so odpotovali v Rim: grof H. d' Avernas, grof Ant. Brandis in baron Gudenus, in vodja deputacije grof R. Salm.

— (*Tiskovno društvo v Mariboru*), čegar oklic je naš poslednji list svojim bralcem podal, je za začasna pooblaščenca v Ljubljani izvolilo dr. Razlaga in vredništvo „Novic“. Naj se tedaj rodoljubi iz Kranjskega, ki želijo ta slovenskemu narodu koristni zavod djansko podpirati, brž oglasijo pri enemu ali drugemu gori imenovanih pooblaščencah in z oglasom svojega imena, stanú in stanovališča pošljejo v oklicu določeni denar.

— (*Učiteljski koledar za leto 1871.*), ki ga je izdalo in založilo učiteljsko društvo kranjsko in ga je vredil deželni šolski svetovalec gosp. Andrej Praprotnik, je ravnokar prišel na svetlo. S posebnim veseljem pozdravljamo prihod te od konca do kraja zanimive knjižice, kajti vstrezala bode učiteljem ljudskih šol, ki že pri opazkah koledarskih vsaki mesec bode jim kažipot za imenitni njihovi posel. V njej nahajajo pa tudi postavo o šolskem nadzorstvu, šolski in učni red itd., kazalo važnih šolskih postav in ukazov itd. Jako zanimiv je pregled vseh mož na Kranjskem, ki imajo s ljudskim šolstvom opraviti, da se drug družega poznajo. Vse to pa daje „učiteljskemu koledarju“ tako znamenitost, da tudi vsak, ki, bodi si krajni ali okrajni šolski svetovalec, ima pri šolstvu besedo, bo rad segel po njem. Ta knjižica bila nam je res potrebna, in g. Praprotniku gré čast in hvala, da jo je vredil izvrstno.

— (*Od častitega tukajšnjega glavnega zastopa „Slavije“*) smo prejeli sledeči dopis: „Na našo slovenski pisano zahtevo zastran vpeljave slovenskih tiskovin in popolne ravnopravnosti pri c. k. poštnih uradih nam je c. k. poštno vodstvo v Trstu poslalo priloženi nemški odgovor, najbrž v dokaz, kako malo čisla narodove potrebe. Protesti so poštnemu vodstvu došli iz Kranjskega, Primorja in Istre“. Odgovor vodstva se glasi: „Der löbl. Bank „Slavija“ in Laibach. Note. In Erwiderung der geschätzten Zuschrift ddo. 18/2. l. J. beehrt man sich der löbl. Bank zu eröffnen, dass die der gefertigten Direktion von mehreren Ortschaften in Krain zugekommenen Eingaben betreffend die Einführung ämtlicher Dokumente bei den krainischen k. k. Postämtern

in slovenischer Sprache dem hohen k. k. Handelsministerium in Wien zur hohen Schlussfassung hierüber unterbreitet worden sind. Es wird demnach der diessfälligen hohen Entscheidung entgegengesehen, welche der löblichen Bank seiner Zeit mitgetheilt werden“.

Triest am 22. Febr. 1870.

J. Hueber m/p.

— (*Nove kompozicije.*) Za sv. teden živo priporočamo vsem cerkvam „Lamentacije“ in „Očitaje“, ktere je v eni šestki ravno izdal vodja cerkvene godbe v stolni cerkvi g. Ant. Förster. (Dobivajo se pri skladataelju v seminariju po 40 kr. a. v.) Prihodnjič več o tem delu.

— (*Dramatično društvo je s šestnajsto predstavo*) v gledališču preteklo nedeljo spet pokazalo svojo marljivost na polji slovenske dramatike. S posebno pohvalo je bila sprejeta vesela igra „Telegram“, v kateri so gospodje Šušteršič, Nolli, Jeločnik in gospodičnji Brusova in Jamnikova več naloge vršili izvrstno, prvakinja njim pa bila je gospodičnja Brusova. — V burki „Poplesu pozabljeni“ sta gospá Odijeva in gosp. Kajzel storila vse, kar le je bilo mogoče, da bi bila občinstvu rešila uganjko te komedije; al vse njuno lepo prizadevanje bilo je zastonj. Gosp. Alešovec nam bo moral že v „Brenceljnu“ razvozljati skrivnost te prečudne burke. — Strašanska (ne elegična) opereta „Pred lovsko hišo“ ni v muzikalnem oziru nič vredna, a to dobro je imela, da je gosp. Heidrichu, ki je prvič nastopil gledališčin oder, priliko dala, pokazati se nam vrlo izurjenega igralca in pevca, s katerim si je opereta pridobila novo dobro moč. — Gledališče je bilo spet lepo polno.

— (*Čitalnica naša*) napravi prihodnjo nedeljo „besedo“, ki obeta jako zanimiva biti. Program jej je: Riharjev zbor „Žalostni glas zvonov“ in Jenkov zbor „Šablja moja“, — „Mladost“, Stöckl-nov samospev za bariton, — Jan. Brahmsovi „Ogerski plesi“, čveteroročna igra na glasoviru, — iz slavnoznanne Lortzingerjeve opere „Undine“ recitativ, arija in zbor, ki ga s spremljevanjem glasovira pojó gospé, gospodičine in gospodje. Po tem pevskem razdelku se predstavlja nova vesela igra: „Ne kliči vruga, da ti ne pride!“ poslovenil dr. Karol Bleiweis. Začetek ob 7. uri zvečer.

— „Sokol“ napravi prvo večernico prihodnjo saboto 11. dne t. m. ob 8. uri zvečer v gosp. Tavčarjevi restavraciji. Vrstilo se bo petje z deklamacijami in godbo c. k. grof Huyn-ovega polka. Vabijo se k tem večeru gospodje Sokoli in prijatli tega narodnega društva.

O d b o r.

— (*Dramatično društvo in „Tagblatt“.*) Da so naše zadnje besede o dram. društvu in o hranilnici segle do živega tistim, katerim so bile namenjene, kaže vekanje „Tagblattovo“. Ne odgovorili bi ničesa na to, ako bi ne bilo besedovanje njegovo prenesramno arogantno in pa lažljivo. „Tagblatt“ zagovarja hranilnico, češ, da je dala že tudi národnim zavodom kaj. Dobro! zato so jej ti hvaležni. Dalje pravi, da dram. društvo ima že tako izdatne dohodke in veliko podporo od deželnega zbora, da ne potrebuje še podpore od hranilnice, ker delovanje udov dram. društva bazira se na narodno-patriotično radodarnost, in tedaj ni treba nikakoršnega odškodovanja za njihovi trud in njihove stroške, tudi če se ne ozira na vrednost tega, kar se predstavlja. Dobro vemo, gospodine „Tagblatt“! da te zeló jezi, da slovenska dramatika vrlo stopa naprej in skuša storiti korak iz diletantizma, ktereja je deloma tudi že storila. Za to pa potrebuje plačanih moči, ktere podpirajo druge neplačane, vsi pa delajo iz ljubezni do domovine in narodnega napredka. Zakaj vendar modri „Tagblatt“ ne svetuje, naj se nemški igralci od-

povedó svojim plačam in igrajo brezplačno, da bi tako na noge pomagali hirajočemu nemškemu gledališču? To bi bil kaj dober recept temu bolniku! — Koliko vrednost imajo slovenske predstave, o tem se ne bomo pričali z „Tagblattom“; občinstvu vstrezajo dobro, to kaže obilno obiskovanje, in to je najbolja kritika. Gotovo pa so take, da se nam jih ni treba sramovati! Vsaj to „Tagblatt“ sam potrjuje s tem, da o njih molči, ker jih hvaliti noče; lagati se pa, da so slabe, si vendar ne upa tolikim pričam v obraz. — Da „Tagblatt“ kvasi, da je filharmonično društvo in nemško gledališče zanimivo za celo ljubljansko prabivalstvo (der ganzen Bevölkerung Laibachs), predstave dram. društva pa le za mali del občinstva (für einen kleinen Theil des Publikums) to je nesramno-bahasto preziranje resnice, kakor jo le „Tagblatt“ v svoji slepi strasti izblekniti more! Kje pa je vendar „die ganze Bevölkerung Laibach's“, kedar je, kakor po navadi, tako prazno v nemškem gledališču, da bi se „Tagblattovci“ lahko v njem slepe miši lovili? Kako je vendar, da ta „ganze Bevölkerung“ ni v stanu napolniti našega gotovo ne prevelikega gledališča, kedar se igra nemški? In „mali del občinstva“ vselej napolni gledališče pri slovenskih predstavah! Saj vendar niso Slovenci tako široki in debeli, da bi „ein kleiner Theil des Publikums“ mogel gledališče vselej napolniti! — Konečno svetuje „Tagblatt“-modrijan, naj se ne izdaja toliko brezplačnih vstopnic pri slovenskih predstavah. Naj pogleda le pri gledališkemu kasirju dohodke slovenskih predstav, in videl bo, da ni treba dajati prostih vstopnic, in da je, hvala obilni podpori slovenskega občinstva, denarni stan društva ugoden, in še ni prišel iz ravnotežja. Gotovo hvaležno bi bilo dram. društvo sprejelo tudi mali dar hranilnice, poginilo pa tudi še ne bo zaradi tega, da se hranilničnim možem nova kočevska gimnazija zdi slovenskemu narodu bolj koristna nego slovensko gledališče! Naj tedaj le delajo „ad majorem Germaniae gloriam“, a ne pozabijo naj vendar nikdar, da denar, s katerim ravnajo, je večidel iz krvavih žuljev slovenskega naroda.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Minister denarstva je državnemu zboru predložil v finančni postavi dohodke in stroške državne za letošnje leto, iz katerih se konec leta spet kaže primanjka za 70 milijonov gold., ktera bi se dala po ministrovih predlogih znižati na 30 milijonov. Največ denarja požre armada, ktera se pa tem manj more zmanjšati, ker so po vsem svetu homatije take, da tudi Avstrija mora stati na straži, ako se tu ali tam kak plamen vname, ki utegne seči tudi čez Avstrijo. Od zunaj homatije, domá finance žalostne — al ni zadnja ura, da se sedanje ministerstvo krepko vstopi na noge in išče podpore v zadovoljstvu narodov, ki so do grla siti tega, da jih tlači mala peščica nemških ljudi, ki v državnem zboru se nosijo za gospode in iz svojih pestí nočejo spustiti tiste ustave, ki je dedšina Schmerlingovega patenta. Kakor slišimo, so prišli zdaj na Dunaj prvaki česki in moravski ter se ž njimi posvetuje minister Hohenwart. Morebiti vendar on pride do spoznanja, da decemberska ustava je grob Avstriji, in da le poguma je treba, da centralističnim ustavovercem zakličete: stojte! Sliši se tudi, da minister skliče vse ces. deželne glavarje na Dunaj v posvet, in to nam je dobro znamenje, ako mu ti pošteno povedó resnico, kaj narodi zahtevajo v vsaki deželi, ne pa nemškutarske klike. Na vprašanje poslanca dr. Rechbauerja: kdaj misli ministerstvo obljubljenega predloga

prinesti v državni zbor, je grof Hohenwart odgovoril, da taki odgovori, kakor jih je slišal od Giskre in njegovih družnikov, niso vabilo vladi, da bi se to kmalu zgodilo. Sploh minister Hohenwart ustavovercem tako odgovarja, da čutijo, da jim je kos. Radovedno zdaj ves svet čaka, kako se bode izmotala Avstrija iz svojih notranjih zadreg. — Skupščina francoskih poslancev v Bordo-u je 1. dne t. m. po viharji seji z 546 glasovi zoper 107 sprejela tiste pogoje za mir, ktere smo omenili že v poslednjem našem listu. Le en glas je, da strašansko plačilo 5000 milijonov frankov bodo čutile vse države, kajti francoska vlada bode na posodo vzela denar na dolžna pisma (obligacije), ki bodo po nizki ceni prišla med svet in tlačila ves drug papirnat denar. Prerajtal je nekdo, da 5000 milijonov frankov v srebru vaga 500.000 centov, in, ker urni denarničar v eni uri prešteje 40.000 frankov, bi preštel 5000 milijonov še le v 32 letih, ko bi štel vsako leto 300 dni in vsak dan po 8 ur. Drugi dan (2. marca), ko je skupščina sprejela grozovite pogoje in odstavila cesarja Napoleona, ki je vso nesrečo francosko zakrivil, je 30.000 vojakov nemške armade po paradi pred nemškim cesarjem marširalo v Pariz in se tam ustavilo. Ulice so bile prazne, okna in štacune zaprte, mrtvaška tihota je vladala. Vsak Francoz škriplje s zobmi, preklinja Napoleona ter prisega maščevanje Nemcem. Na podlagi omenjenih pogojev se bode prihodnji teden mir sklenil v Bruselji. Avstrijski nemčurji pa, ki komaj čakajo, da bi si z nog odvezali „svinčene podplate“, ki jih še držijo v Avstriji, so že zdaj v Inspruku, Gradcu itd. delali priprave, da bi z veliko svečanostjo obhajali z mago prusko; al ministerstvo je to prepovedalo; zaradi tega pa je oginj v nemški strehi, in kolovodji nemčurski že se pripravljajo v državnem zboru hudo prijati ministerstvo zaradi tega. Napravite raji mrtvaške bilje za sto in sto tisoče ljudi, ki so jih vbili in poklali v grozovitih bojih, pa pomagajte sirotam in vdovam, ki so zdaj na beraški palici!

Denarni zapisnik Matice slovenske.

Pri XX. odborovi skupščini so bili v Matico sprejeti naslednji udje.

a) med ustanovnike:

Visokorodni gospod Sigmund Conrad baron Eybesfeld, c. k.
predsednik vojvodine Kranjske v Ljubljani s . . . 100 gold.
Gospod Tavčar Anton, župnik na Raki s 50 „

b) med letnike:

Z doneskom za 1869. leto:

„ Eržen France } bogoslovca v Ljubljani 2 „
„ Bohinec Žiga } 2 „

Z doneskoma za 1869. in 1870. leto:

„ Zimerman Matija, župnik v Gradišnji 4 „
„ Šavnik Anton v Biljah 4 „
„ Stenovec Anton, kaplan v Begunjah 4 „
„ Gecelj Ign., župnik pri sv. Štefanu na Koroškem 4 „
„ Miklavec Jožef, gostilničar v Ribnici (Štaj.) . . . 4 „
„ Medved Jakob, Ožbaldov sin v Lehni 4 „

Listnica vredništva. Ker resnica oči kolje, kakor pregovor pravi, je dopis iz Trsta v 8. listu „Novice“ iznemiril nektere tako, da sumijo zdaj tega zdaj unega za pisatelja. Na to jim povemo, da naš navadni dopisovalec ne dopisuje pod imenom „ud obeh čitalnic“, in da tudi od gosp. L. Haderlapa še nikoli nismo prejeli dopisa in tudi tega ne. „Novice“ imajo dopisnikov mnogo.

Kursi na Dunaji 7. marca.

5% metaliki 58 fl. 75 kr. Ažijo srebra 122 fl. — kr.
Narodno posojilo 68 fl. 30 kr. Napoleondori 9 fl. 89 kr.